

Fra: Unn Sætherø <US@linkarkitektur.no>
Sendt: 4. februar 2024 15:03
Til: Postmottak KLD
Emne: 23/5569 innspill til natur- og klimameldingen

Takk for et bra gjennomført regionalt innspillsmøte om stortingsmeldinger for klima og naturmangfold. Grunnen til at så få møtte i Trondheim tror jeg er at arrangementet ikke var kunngjort utenfor fagmiljøene. Bare én jeg kjenner hadde hørt om arrangementet, så kanskje en henvendelse til eksempelvis NRK og Adresseavisen i forkant av dette viktige arrangementet ville gitt økt engasjement og gi flere innspill fra ulike ståsteder?

Her er mine svar på de ni spørsmålene som er stilt.

1. Når vi i 2050 har nådd natur- og klimamål, hva er de tre viktigste grepene som ble gjort i dag for å komme dit?

1.1 Vi hasteinnførte forbud mot nedbygging av natur, eksempelvis tillot vi ingen bygging på matjord og skogsareal. Vi lot myrer og våtmarker forbli urørt. Gammelskog fikk et automatisk vern. Vi restaurerte og tilbakeførte natur. På denne måten bidro vi også til å bevare artsmangfoldet. Vi tillot ikke dumping av gruveslam i fjordene våre, men forstod at rene sunne fjorder og livet i havet er del av en større helhet.

1.2 Vi tilrettela for grønn transport, for gående, syklende og kollektivtransport som TOG. Vi fikk nattoget på skinner mellom Trondheim og Oslo og vi økte kapasiteten til det reelle behovet. Vi tillot ikke reklame for aktiviteter som ga store utslipp som eksempelvis flyreiser. Fossile hoder med makt forlot drømmen om fire felts motorveier for 110 km/timen fordi de tok innover seg at det medførte enormt stort arealbehov, ga støy- og støvplager, ga unødvendig store utgifter til bygging/drift/vedlikehold av veier og veianlegg og førte til flere skadde og drepte mennesker, dyr og insekter.

1.3 Vi reduserte forbruket drastisk, og politikerne sørget for at det lønte seg å leve ut fra naturens premisser. Vi lot oss ikke distrahere av diskusjonen om tallet var 1,5 eller 2 grader som grense for naturens tålegrense, men skar drastisk ned på forbruket fordi vi forstod at handling var viktigere enn å vente på at alle utredninger ga samme svar og vi forstod at det ikke var grønn teknologi som skulle fikse det grunnleggende forbruchsproblemet. Vi forstod at olje og gass ikke var del av den grønne omstillingen og kasta derfor ikke bort en eneste kilo karbon på å lete etter mer olje som vi likevel ikke kunne bruke.

2. Hvilke viktige rammer og hensyn må de to meldingene ha med seg fra ditt ståsted?

Alt må kunne regnes på, dokumenteres og være etterprøvbare. Vi må stole på forskning, og når fagpersoner kommer med innspill må de bli hørt og naturen hensyntatt. Vi må tenke «Naturen først», før nytteverdien av vår bruk av naturens ressurser, spesielt fordi vi ofte har kortsiktige perspektiver og planlegger sektorvis.

3. Arealbruksendringer er en stor utfordring både for natur og klima. Hva bør meldingene legge frem for å sikre at arealbruken fremover bidrar til at vi når natur- og klimamålene?

Nedbygging av natur skal som hovedregel ikke være tillatt. Vi må utnytte arealer som vi allerede har tatt i bruk på en bedre og mer arealeffektiv måte. Arealer bør fylle flere funksjoner. Store asfalterte flater gir tap av natur og dermed levekår for alle, fra bakterier til dyr, og i tillegg store utfordringer med å håndtere overvann. Vi får også store tap av visuelle og helsebringende grønne kvaliteter. Omdisponering av natur til nye bygg og asfalterte flater for bilrelaterte aktiviteter er ikke fremtidsretta. Det finnes utallige næringsområder som før var dyrkamark eller skog som i dag er asfaltørkener med èn-etasje

næringsvolumer. Det må stilles strengere krav til de områdene som allerede er tatt i bruk. Arealer der natur allerede er nedbygd må brukes smartere slik at det blir behov for mindre areal og dermed kan overflødige areal tilbakeføres til natur. Jordbruket bygger også ned matjord og her må det utvikles bedre løsninger som gir areal og rasjonell drift uten at matjord går ut av produksjon. Støpt gulv på grunn har også andre negative miljøkonsekvenser som må regnes inn.

4. Internasjonalt samarbeid er nødvendig og viktig for å løse klima- og naturkrise. Hvordan kan internasjonalt samarbeid styrkes på klima- og naturområdet i årene fremover?

Rapportering av grad av oppfyllelse av inngåtte avtaler må følges opp av mer handling. Vi er glade i å konkurrere, og vi kan lage konkurranse ned på individnivå for å engasjere alle, slik at den enkelte ble bevisstgjort sitt forbruk av karbon og ikke-fornybare ressurser og dermed kunne ta grep og ansvar for egne handlinger. Hva bidrar vi negativt med ved å fly til ei gresk øy, kjøpe nytt/kaste brukt i stedet for å redusere forbruket og øke gjenbruk?

Global sirkularitet skal øke fra under 10% i dag til nær 100% i 2050 og for å oppnå det, må alle bidra og også forstå hvordan de bidrar best. Systemet må være rigga og tatt i bruk tidlig for å oppfylle dette målet.

Samarbeid om reduksjon av forurensning i havet, som går ut over hval, fisk, fugler og planter må løses på et internasjonalt nivå. Marint plastsøppel og annen forurensning oversvømmer norske holmer og skjær. Når noen forsøpler ved å eksempelvis «miste» spilloljekanna i sjøen (som er gratis), burde skip som går langs norskekysten beskattes siden de dreper fugl og forurenses sjø og natur. Skip med det skitneste drivstoffet bør ikke kunne benytte norskekysten – på lik linje med at de ikke får besøke verdensarvfjordene.

5. Naturavtalen er et rammeverk for alle. Hvordan kan vi sikre at alle samfunnsaktører og hele myndighetsapparatet i denne regionen tar sin del av ansvaret for å gjennomføre naturavtalen og stanse tapet av natur innen 2030?

Alle samfunnsaktører må forholde seg til et nasjonalt regelverk som har satt natur og dermed også klima foran særinteresser. Statsforvalteren må få flere ressurser, større myndighet og økt gjennomslagskraft, stikk i strid med signalene fra regjeringen om at de skal komme med færre innsigelser. Det er mye hestehandel mot kommuner og særinteressenter. En slik politisk beslutta vingeklipping av fagmyndigheter gir negative konsekvenser for natur og klima.

Kommuner kan ikke forvalte kommunenes naturressurser som de selv finner det for godt. Dårlige beslutninger tas ofte under press og ut fra kortsiktige økonomiske perspektiv.

Konsekvensutredninger må utføres av uavhengig foretak og ikke av en part som er bestilt og betalt av utbyggingsinteresser. Viktige beslutninger som påvirker natur og miljø skal tas av de som lever så lenge at de får kjenne på konsekvensene av valg som gjøres. Fossile hoder som handler ut fra egen vinning tas ut av beslutningsprosessen. Ungdom og unge voksne som kjemper en natur- og klimakamp må være del av beslutningsprosesser og lyttes til på alle myndighetsnivå. Framtidsperspektivet i politikken må øke fra 4 år (valgperiode) til langt ut over 2050.

6. Hva trenger kommuner, næringsliv og andre av kunnskap og virkemidler for å ivareta naturen bedre i denne regionen?

Vi har allerede mye kunnskap eksempelvis fra uavhengige forskningsmiljøer (NTNU, Sintef, NINA) men vi må lytte til fagmiljøer og la det de sier få en konsekvens for handlinger. Eksempelvis har myndighetsorganer selv ofte manglende kompetanse på hva som skjer når natur bygges ned.

Beslutninger tas ofte ut fra kortsiktige økonomiske hensyn, ofte under press fra særinteresser uten at fagmiljøer er lyttet til. Mer midler til forskning, publisering av resultater tilgjengeliggjort for alle vil ha stor påvirkning på myndigheters beslutning. Et eksempel på det er NRK-serien om Oppsynsmannen med bidrag fra bl.a. NINA. Det mest overraskende med Oppsynsmannen syns jeg er at vi ble overrasket over funnene som ble gjort.

Virkemidler kan være en større kostnad ved å bygge ned alternativt støtte til å ikke bygge ned. I Malvik har vi som grunneier mottatt et planforslag om nedbygging av 432 mål skog til en utvidelse av Sveberg Næringspark (tilsvarer drøye 60 fotballbaner etter internasjonale mål). I slike saker kan grunneiere som ikke ønsker nedbygging av sin eiendom risikere at grunnen blir ekspropriert for å bli lagt under asfalt. Skogarealer har for mange grunneiere størst verdi som potensielt næringsområde eller hytteområde.

7. Hvilke andre grep enn vern kan vi ta for å sikre langsiktig beskyttelse og bevaring av viktige naturområder (jamfør mål 3 i naturavtalen)?

Dersom vi har kunnskap om naturtyper vil det føre til at de ikke vil bli ødelagt ut fra kortsiktige perspektiver. Eksempelvis bevaring av gammelskog

8. Med utgangspunkt i 2050-utvalgets hovedanbefalinger (se [lenke](#)), hva bør klimameldingen prioritere å følge opp, sett fra ditt ståsted?

Flere parallelle løp: Forske videre på Karbonfangst for å hindre global oppvarming.

Redusere CO₂-utslippet med å redusere forbruk av eksempelvis fossil energi, kjøtt basert på soyafôr, laks basert på soyafôr og kutte bruk av forurensende stoffer som sprøyting i jordbruket og medisiner i lakseindustrien.

Oppmuntre til plantebasert matproduksjon ut fra de fornybare ressursene vi har og som er tilgjengelige.

9. Hvordan legge til rette for en rettferdig omstilling til lavutslippssamfunnet, og hvordan bør en klimapolitikk som når klimamålene innrettes slik at den har legitimitet og aksept i samfunnet?

Alles forbruk må reduseres vesentlig og vi må få til et felles engasjement og forståelse av at vi skal få til dette sammen. Det er lettere for de med stort fossilt forbruk å kutte mye – så endring av forbruksmønster blant de med stort forbruk vil ha størst effekt. Vi må finne løsninger som ivaretar de som har lite fra før.

Natur som eies av felleskapet, som lånes ut/beslaglegges av noen få og tappes for verdier/forringes ved bruk må beskattes mye høyere, hvis tiltakene i det hele tatt skal tillates. Det gjelder alt fra areal for vindturbiner på fjellet, til laksemærder i fjorder og mellom holmer og skjær, der fôr, avføring og medisiner, giftstoffer og mikroplast forringer vannkvaliteten. Rømt laks og nå også torsk påvirker ville arters genetikk, noe som det ikke går an å sette et kostnadstall på. Det etiske ved laksenæringen med trangboddhet i et unaturlig miljø, lakselusplager og medisinerings må løftes fram og veies opp mot tilgang til billig mat.

Alle må gis tilgang til å kjøpe sunne råvarer som kommer fra en bærekraftig produksjon. Dette kan oppnås ved at f.eks. sukkeravgiften subsidierte sunne, bærekraftig produserte råvarer. Sunn og bærekraftig matproduksjon gjerne etter økologiske prinsipper bør beskattes lavere enn usunn eller ressurskrevende og ofte langreist mat.

Det kan utarbeides et miljøregnskap for matvarer.

Vi må omstille oss, fordi levestandarden vi har i dag ikke er bærekraftig. Vi må lære oss å verdsette ting på en annen måte enn før. Vi må reparere og gjenbruke. Vi må dyrke mer selv, både for å sikre at vi har trygg mattilgang, men også fordi

kunnskap og erfaring gir oss nye perspektiver. Bl.a. vil vi forstå hvorfor usprøyta matvarer som dessverre produseres i liten skala til nå har kosta mer en mat som sprøytes og som dermed påvirker natur og insekter på en uheldig måte og som produseres i stor skala, og derfor kan tilbys mye billigere.

Med vennlig hilsen,

Unn Sætherø
Ragna Bjørgums vei 8
7052 Trondheim